

Til menighetsråd og kirkelige fellestråd

Dato: 28.06.2006

Vår ref.: 06/487-3 GKR

Stat–kirke–høringen fram mot Kirkemøtet

Det offentlige stat–kirke–utvalget (Gjønnes-utvalget) overleverte 31. januar i år sin utredning med tre forslag til hvordan staten skal ordne sitt forhold til Den norske kirke i framtida. Kultur- og kirkedepartementet (KKD) har sendt utredningen ut på høring.

Kirkerådet vil med denne henvendelsen oppmuntre Den norske kirkes valgte råd til å engasjere seg i høringsprosessen. Mange har allerede planlagt felles møter mellom politikere, kommunal administrasjon og kirkelige råd og administrasjon. Vi anbefaler også folkemøter hvor lokale foreninger og lag innbys til informasjon og debatt.

Det er naturlig å henvende seg til lokale kirkelige ledere som kirkeverger og proster for å få innledere og foredragsholdere. Dere kan henvende dere til bispedømmerådene og KA Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon. Medlemmene i stat–kirke–utvalget, (se NOU 2006:2) kan benyttes. Kirkerådet har ressurspersoner både blant sine valgte medlemmer og ansatte som også kan kontaktes, helst via e-post post.kirkeradet@kirken.no eller tlf. 23 08 12 00.

Kirkemøtet 2006

Kirkemøtet har en spesiell stilling blant alle som er bedt om å sende inn sine hørings svar. Ifølge kirkeloven har Kirkemøtet et felleskirkelig ansvar og en koordinerende oppgave overfor andre kirkelige organer og sentrale myndigheter. Kirkemøtet 13.-19. november skal uttale seg og møtet er forlenget med én dag for å få bedre tid til en grundig behandling av stat–kirke–spørsmålet.

For Kirkerådet, som forbereder Kirkemøtets høringsuttalelse, er det viktig å lytte til andre kirkelige organer. Høringsuttalelsene fra disse vil utgjøre et viktig grunnlagsmateriale for Kirkemøtets behandling. ***Selv om det er knapp tid, ber Kirkerådet menighetsråd og fellestråd om å utarbeide sine hørings svar så tidlig at Kirkerådet kan få en kopi av disse innen 15. oktober.***

Vedlagt finner dere et forslag til hvordan rådet kan arbeide fram sin høringsuttalelse. Kirkerådet forstår KKD's høringsbrev slik at det er ønskelig med en egen sammenhengende høringsuttalelse fra hver høringsinstans. På bakgrunn av den argumentasjon dere der framfører, krysses det av på det utsendte skjemaet. Vennligst send kopi av høringsuttalelsen og skjema til: post.kirkeradet@kirken.no. Øverst på høringsuttalelsen skriver dere navn på bispedømmet, høringsorganet og dato. (Eks.: Borg, Tomter menighetsråd, 14.10.2006).

Kirkerådet ønsker en åpen samtale om stat–kirke–spørsmålet og vil gi fullt innsyn i sitt arbeid med Kirkemøtets høringsuttalelse. Siste side i dette brevet gjengir derfor vedtaket i Kirkerådets møte 15. juni, (sak KR 36/06). Her berører Kirkerådet områder som vil bli hovedpunkter i saksframlegget til Kirkemøtet. På de neste sidene følger en leseguide som kan gi høringsinstansene hjelp til å finne frem til viktige problemstillinger i utredningen og til å strukturere høringsuttalelsen. Alt om stat og kirke kan leses på http://www.kirken.no/kirke_stat. Her finnes også dette brevet.

Med vennlig hilsen

Jens-Petter Johnsen (sign.)
direktør

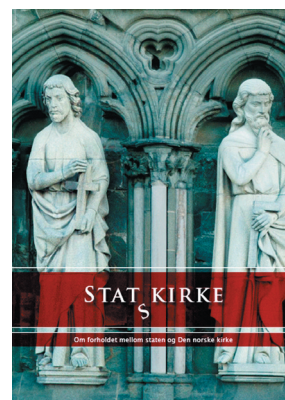
Gerd Karin Røsæg
assisterende direktør

Kopi til bispedømmeråd, biskoper, proster
og kirkelige yrkesorganisasjoner

Ang. utarbeiding av høringsuttalelser til NOU 2006:2 Kirkerådets veiledning til kirkelige organer

Innledning

Det offentlige stat-kirke-utvalget har lagt frem forslag til fremtidig relasjon mellom staten og Den norske kirke (Dnk). Mandatet til utvalget var å gi et grunnlag for å treffe beslutning om statskirkeordningen skal videreføres, reformeres eller avvikles. Utvalget har pekt på prinsipielle, historiske og samfunnsmessige faktorer og hvordan den kristne tradisjon og kulturarv skal videreføres. Utvalget har lagt frem tre modeller for en framtidig kirkeordning.

Veiledning/leseguide

Utredningen (NOU 2006:2) er sendt ut på høring. Høringsinstansene har i den forbindelse mottatt en brosjyre med et sammendrag av utredningen. Høringsinstansene er bedt om å avgi en uttalelse og dessuten krysse av i et spørreskjema. Kirkerådet har laget denne leseguiden som gir menighetene hjelp til å finne fram til viktige problemstillinger i utredningen og til å strukturere høringsuttalelsen.

Stat-kirke-utvalgets forslag og drøftingen av disse finnes i kap. 5-9 i utredningen. Vi viser her til hvilke deler av utredningen de ulike spørsmål i spørreskjemaet er relatert til:

Kap. 5: Tre alternative modeller for en framtidig kirkeordning	(jfr. Sprm. 2-3)
5.3/5.7.1 Grunnlovsforankret folkekirke	
5.4/5.7.1 Lovforankret folkekirke	
5.5/5.7.1 Selvstendig folkekirke	
Kap. 5.6.1/5.7.2 Samfunnets verdigrunnlag	(jfr. Sprm.6)
Kap. 5.6.2/5.7.3 Statens tros- og livssynspolitik	(jfr. Sprm.1)
Kap. 5.6.5/5.7.5 Demokratiske ordninger (valgordning m.m.)	(jfr. Sprm.5)
Kap. 6 Finansiering	(jfr. Sprm.4)
Kap. 7 Gravferdsforvaltningen	(jfr. Sprm.7)
Kap. 8 Fredede og verneverdige kirker	(jfr. Sprm.8)
Kap. 9 Eiendomsrett (kirker og kirkefond, og Opplysningsvesenets fond)	(jfr. Sprm.8)

Sammendrag og bakgrunn i kap.2-4

Kap. 2 gir et sammendrag av innstillingen

Kap. 3 gir et historisk tilbakeblikk på statskirkeordningen

Kap. 4 gir en framstilling av Den norske kirkes ordning og lovverk i dag

Oppsummering i kap. 10-12

Kap. 10-12 oppsummerer utvalgets forslag og konklusjoner med en kort vurdering av konsekvenser.

Siden saken er såpass omfattende, kan det være lurt å behandle den i to møter. Etter samtalen i det første møtet kan man la noen i rådet arbeide videre med forslaget til rådets høringsuttalelse. Det første møtet bør være i månedsskiftet august/september.

Bakgrunnsmateriale

Kirkelige organer har arbeidet med kirkelige reformer og forholdet mellom staten og Dnk i lang tid. I det følgende vises det til tre dokumenter som fokuserer på forholdet kirke-stat og kirkens selvforståelse.

- Innstillingen fra Kirkerådets Kirke/stat-utvalg i 2002: *Samme kirke – ny ordning. Om ny ordning av Den norske kirke, med særlig vekt på forholdet mellom kirke og stat* (Bakkevig-utvalgets rapport). Se også Kirkemøtets vedtak i saken (sak KM 09/02).
- Høringen etter Bakkevig-utvalgets rapport foreligger i et eget dokument: *Sammenfatning av høringsmaterialet*, Kirkerådet 2002.
- Uttalelsen *Identitet og oppdrag* fra Kirkemøtet 2004 er gjengitt som vedlegg 1 i NOU 2006:2.

Alle disse dokumentene er å finne på www.kirken.no. Dokumentene kan dessuten bestilles fra Kirkerådet, postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo, e-post: materiell@kirken.no Brosjyren med sammendraget av NOU 2006:2, kan bestilles samme sted.

Grunnleggende premisser

I høringsuttalelsen kan det være grunn til å løfte fram det dere ser som grunnleggende premisser og forutsetninger for Dnks relasjon til staten og for den fremtidige utviklingen av kirkeordningen. Disse kan ha betydning når dere skal ta stilling til de konkrete høringstemaene (punktene a-g).

Eksempler på denne type premisser hentes fra Kirkemøtets uttalelse *Den norske kirkes identitet og oppdrag*:

- Dnk er og ønsker å være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke. Selv om folk og kirke ikke er identiske størrelser og folkekirke ikke må kobles til etnisitet, deler kirken sin historie med folkets historie og bidrar gjennom sin plass i offentlig-
- heten til det kulturelle limet en nasjon trenger (*Identitet og oppdrag* fra Kirkemøtet 2004 - kap 2, 19 og 27).
- Dnk er og vil være et trossamfunn forankret i et eget trosgrunnlag og et særegent felleskap bygd på dåpen og troen. Dåpen skal og må fortsatt være eneste medlemskriterium. Et trossamfunn som også er en åpen folkekirke, skal og må romme en rikdom av mangfold med hensyn til tradisjoner og teologi (*Identitet og oppdrag* - punkt 9, 21 og 12).
 - Snaut 84% av innbyggerne er medlemmer av Dnk og opplever at kirken med evangeliet om Jesus Kristus gir tilhørighet, forankring og livstolkning i glede og sorg. Det skal og må fortsatt være plass for alle kirkens medlemmer og rom for ulike grader av trosengasjement og deltakelse (*Identitet og oppdrag* - punkt 6).
 - Dnk er og vil være en landsdekkende kirke. Det skal og må fortsatt være lik tilgang til forkynnelsen av evangeliet og til tjenester som dåp, nattverd, vigsel og gravferd i hele landet og tilstedeværelse der våre befolkningsgrupper ferdes i utlandet (*Identitet og oppdrag* - punkt 24 og 26).
 - Dnk har rundt 1290 sokn. Soknet er den grunnleggende juridiske enheten og eier kirkene. Kirkene er mange steder det viktigste symbolet lokalt, både som landemerke og som helligdom. Mye av vår nasjons kulturarv er knyttet til gode tradisjoner som samler og stabiliserer lokalsamfunnet og hvor kirke og menighet har en naturlig plass. Dette skal og må tas vare på og videreutvikles, derfor må Dnk fortsatt bygges "nedenfra" (*Identitet og oppdrag* - punkt 15, 16 og 26).
 - Forkynnelse og annen aktivitet i Dnk utfolder seg på arenaer hvor også andre livssyn og religioner er til stede. En åpen kirke vil være i dialog med disse. Det er viktig at en majoritetskirke lytter til minoritetenes erfarin-

ger. Tros- og livssynsfriheten handler om enkeltmennesket rett til tro og trosutøvelse og til ikke å delta i en slik uten å bli diskriminert. Men den handler også om det enkelte trossamfunns rett til å utforme sine ordninger ut fra sitt eget trosgrunnlag. Tros- og livssynsfriheten skal og må sikres rettslig og ved en reell likebehandling (*Identitet og oppdrag* - punkt 6 og 19).

- Den kristne kulturarven er så innvevd i vår nasjons historie at både Dnk, men også stat og kommune må bidra til at kulturarven videreføres og fornyes. Det fordrer en fortsatt aktiv og støttende tros- og livssynspolitik i vårt land (*Identitet og oppdrag* - punkt 25).

I det følgende gjennomgås sentrale punkter i stat-kirke-utredningen:

- A. Kirkeordning – i hvilken lov skal Den norske kirke være forankret?
- B. Statens ansvar for en aktiv støttende religionspolitikk
- C. Finansiering av Den norske kirke
- D. Kirkebyggene
- E. Valgordninger og demokrati
- F. Gravferdsforvaltningen
- G. Øvrige spørsmål

A. Kirkeordning – i hvilken lov skal Den norske kirke være forankret?

(Se NOU 5, Brosjyren s. 19-21, jf spørsmål 3 og 2)

Utvalget legger opp til tre alternative hovedmodeller for Dnk. Den grunnleggende forskjellen mellom de tre alternativene er det rettslige rammeverket og endringer i det øverste kirkestyret.

Grunnlovsforankret folkekirke.

Dnk vil fortsette som statskirke, enten som i dag eller med ytterligere reformer innenfor dagens grunnlovsbestemmelser. Det betyr at Kongen (regjeringen) er øverste kirkestyre og at staten gjennom dette sikres fortsatt politisk kontroll og innflytelse (NOU 5.3).

Lovforankret folkekirke.

Grunnlovens nåværende regler om statskirkeordningen oppheves. Det betyr at Kongen (regjeringen) fjernes som kirkestyre, noe som medfører en større selvstendighet for Dnk som trossamfunn. Dnk gis imidlertid en særlig tilknytning til staten, i forhold til andre tros- og livssynssamfunn, ved at Stortinget vedtar en egen kortfattet rammelov/kirkelov for Dnk (NOU 5.4).

Selvstendig folkekirke.

Dnk vil bli et selvstendig trossamfunn på linje med andre tros- og livssynssamfunn i Norge. Alle grunnlovsbestemmelser om Dnk oppheves og alle former for statlig styring i forhold til kirken avvikles. Det betyr at Dnk ikke lenger vil være en del av statsforvaltningen, men vil bli forankret i trossamfunnsloven (NOU 5.5).

Lovforankret folkekirke kan betegnes både som en endret relasjon mellom stat og kirke eller som avvikling av statskirken. I høringsbrevets språkbruk er både en lovforankret og en selvstendig folkekirke å forstå som en avvikling av statskirken (jf spørsmål 2).

for hovedfinansieringen; statlig tilskudd skal dekke lønninger og tilhørende personalkostnader for alle kirkelige ansatte, kommunale tilskudd skal dekke bygging, forvaltning, vedlikehold og drift av kirkebygg, mens et medlemsbidrag skal dekke finansieringen av menighetenes øvrige virksomhet. Et mindretall går inn for at den offentlige bevilgningen i sin helhet kommer fra staten, mens et annet mindretall anbefaler en hovedfinansiering gjennom en medlemskontingent supplert med offentlige tilskudd til særskilte formål.

Flertallet i Bakkevig-utvalget foreslo at hovedkilden for Dnk's økonomi burde være medlemsavgift supplert med offentlige støtteordninger, mens et mindretall gikk inn for livssynsavgift. I høringen fikk livssynsavgift betydelig større oppslutning enn medlemsavgift, men det var også betydelig skepsis til begge forslagene.

Kirkerådet sier i sitt vedtak juni 2006: *"Kirkerådet vurderer ikke medlemskontingent som en viktig del av finansieringsordningen."*

Utvalget har i liten grad foretatt en konsekvensvurdering eller gitt en nærmere konkretisering av hvordan de ulike ordninger er tenkt utformet. Men utvalget drøfter i noen grad hvordan økonomien skal fordeles, enten fra sentralt, regionalt eller lokalt hold, og peker på behovet for fordelingskriterier og hvordan sentrale og lokale interesser kan ivaretas samtidig som en fremtidig finansieringsordning ikke skal gi kirken svakere økonomi (6.9.2).

D. **Kirkebyggene**

(Se. NOU 9.4 og 9.5: Eiendomsretten og forvaltningen av kirkebygg, 8.6 og 8.7: Fredede og verneverdige kirker, Brosjyren s.11, 25 og 26, spørsmål 8)

Utvalget ønsker ikke et brudd med det gamle grunnprinsippet om soknenes eiendomsrett til lokale kirkebygg, men at Kirkemøtet kan tre inn i de rettslige posisjoner som departementet i dag har dersom Dnk blir eget rettssubjekt (lovfestet eller selvstendig folkekirke). Det har ikke vært på tale at kommunen skal være lokal eierinstans eller at Dnk sentralt skal eie kirkene.

Utvalget mener det bør etableres særskilte finansieringsordninger for fredede og verneverdige kirker, uavhengig av den fremtidige relasjonen mellom staten og Dnk. Utvalget mener det bør vurderes om staten skal overta eierskapet for særskilt verneverdige kirker og foreslår at staten overtar eierskapet til fredede og verneverdige kirker som tas ut av kirkelig bruk. Det foreslås å opprette en særskilt kirkeantikvarisk tilskuddsordning tilsvarende den svenske ordningen.

E. **Valgordninger og demokrati**

(Se NOU 5.6.5 og 5.7.5, Brosjyren s.6 og 20-21, spørsmål 5)

Uavhengig av modell understreker statkirke-utvalget behovet for tiltak som styrker valgdeltakelse og representativitet. Ved eventuell overgang til lovforankret eller selvstendig folkekirke, foreslår utvalget at "samme demokratiske oppbygning" videreføres. Kirkens valgte organer vil da overta ansvaret som i dag ligger hos det statlige kirkestyret. Ved en slik kirkeordning mener flertallet i utvalget at det er særlig viktig å styrke demokratiet i kirken. Utvalget foreslår ikke konkrete endringer i valgordningene, men drøfter muligheten for å innføre en viss grad av direkte valg til bispedømmeråd og/eller kirkemøte.

I Bakkevig-utvalget gikk et flertall inn for direkte valg til bispedømmeråd/kirkemøte, mens et mindretall ville beholde dagens indirekte valgordning. Ett medlem

gikk inn for en kombinasjon av direkte og indirekte valg (Bakkevig 10.3). I høringen gikk ca. halvparten inn for dagens ordning, men forslaget om direkte valg fikk også betydelig støtte. Kirkemøtet har en rekke ganger understreket behovet for å videreutvikle det kirkelige demokrati og uttalte i 2004 at *“Den norske kirke vil arbeide for at en større del av kirkens medlemmer tar ansvar gjennom å delta i kirkelige valg ”* (Identitet og oppdrag - punkt 18).

F. Gravferdsforvaltningen

(Se NOU 7, Brosjyren s.10 og 23, spørsmål 7)

Utvalgets flertall mener at forvaltning av gravferd er en allmenn oppgave som må ivaretas av det offentlige og anbefaler som hovedprinsipp at kommunene har ansvaret for gravferdsforvaltningen. Men utvalget åpner for at en lokalt kan overlate dette til kirkelige instanser. Mindretallet går inn for at dagens ordning videreføres. Utvalget drøfter fordeler og ulemper ved de ulike ordningene (NOU 7.7).

Bakkevig-utvalget ligger tett opp til flertallet i stat-kirke-utvalget (Bakkevig 11.2). Av høringsinstansene som kommenterte forslaget, var det et overveiende ønske om å fortsette dagens ordning.

Utvalget anbefaler videre at begrepet kirkegård erstattes med en mer nøytral betegnelse; gravlund eller gravplass, at en bør vurdere å erstatte vigsling av hele kirkegården med vigsling av felt og at det bør opprettes et gravferdsfaglig forum i hvert bispedømme/fylke.

G. Øvrige spørsmål

(Se NOU 5.6.4 og 5.7.5)

Arbeidsgiveransvar

KM ønsker at det i en fremtidig kirkeordning skal være et felles arbeidsgiveransvar. Verken utvalget eller Kirkemøtet har avklart hvordan dette skal skje og hvor/på hvilket nivå arbeidsgiveransvaret skal plasseres. For mange er dette et viktig spørsmål ved kirkeordningen. Arbeidsgiverspørsmålet og spørsmålet om den kirkelige organiseringen utredes internt i Dnk og uansett hvilke hovedmodell som velges vil dette bli viktige temaer i årene fremover.

Kirkerådet ser at det gjenstår mange viktige spørsmål knyttet til kirkeordningen som stat-kirke-utvalget ikke har utredet.

Kirkerådet anser likevel forholdet stat-kirke tilstrekkelig utredet til at høringsinstansene kan ta stilling til modell-valget.

Det bør fremgå av høringsuttalelsen hvilke premisser man eventuelt knytter til sitt valg.

Kirkerådets vedtak i sak KR 36/06

Kirkerådet har på sitt møte 15.-16. juni 2006 hatt en foreløpig drøfting av hovedinnholdet i NOU 2006:2 Staten og Den norske kirke og hvordan arbeidet med Kirkemøtets hørings svar skal legges opp.

1. Kirkerådet vil først understreke Kirkemøtets spesielle stilling blant alle høringsinstansene. Ut fra sitt formål og sine oppgaver vil trolig Kirkemøtet behandle forskjellige sider ved forholdet stat-kirke i årene framover. Det hørings svaret Kirkemøtet avgir i 2006, vil derfor legge viktige premisser for Kirkerådets arbeid i tiden før stortingsmeldingen legges frem og som forberedelse til behandling av et evt. lovendringsforslag og en evt. ny kirkeordning.
2. Kirkerådet ønsker en bred og omfattende debatt om de forslag utredningen kommer med. Kirkerådet ønsker at debatten skal preges av vilje til dialog og forståelse. Det vil være en styrke både for samfunn og kirke om aktørene ser arbeidet med stat-kirke-spørsmålene som en prosess hvor målet må være å få størst mulig oppslutning om kirkens fremtidige ordning.
3. Kirkerådet vil på det nåværende tidspunkt komme med følgende innspill for det videre arbeid med saksdokumentene:
 - Kirkerådet understreker utredningens sterke vektlegging av en fortsatt aktiv støttende politikk på tros- og livssynsområdet og Dnk som tros-samfunn
 - For Kirkerådet er det et premiss å ivareta Dnk's karakter som folkekirke uansett fremtidig kirkeordningsmodell. Kirkerådet vil arbeide spesielt med ordninger som sikrer folkekirken demokratiske styringsorganer.
 - Kirkerådet vil legge spesielt vekt på modell 2 i arbeidet med Kirkemøtets høringsuttalelse da denne modellen trenger nærmere utredning på enkelte områder. Dette innebærer ikke minst en avveining av forholdet mellom en særlov for Dnk og kirkens egen kirkeordning.
 - Kirkerådet vurderer ikke medlemskontingent som en viktig del av finansieringsordningen.
 - Kirkerådet vil i sitt saksframlegg for Kirkemøtet også behandle den fremtidige forvaltningen av gravlundene.
4. Kirkerådet ber om at det utarbeides og sendes ut en leseguide til NOU 2006:2 hvor det også vises til andre relevante utredninger og vedtak, og en oversikt over ressurspersoner som kan delta ved lokale/regionale arrangementer som informasjons- og folkemøter.
5. Kirkerådet ber om at det arbeides videre med saksframlegget til Kirkemøtet i tråd med føringene i dette dokumentet og det som forøvrig fremkom i møtet, og at saken kommer tilbake til Kirkerådet i september.
6. Kirkerådet ber om at det settes i gang utredningsarbeid i regi av Kirkerådet på de saksområdene dette dokumentet foreslår.